

Faunisztikai adatok a lébényi Hanságból.

Irta: STUDINKA LÁSZLÓ.

A Hanság keleti részéről, amely L é b é n y község (Moson-megye) határába is belenyúlik, eddig a madártan terén igen kevés adatunk van. Itt az 1931—33 évek alatt igen sok tapasztalatot szereztem, amelyek közül néhány elég nagy fontosságú. Helyszükére való tekintettel itt csak röviden fogom megemlíteni az egyes fajokat.

A ragadozók között a réti-héjak a legérdekesebbek.

A barna réti-héján kívül csak a hamvas réti-héja költ, mégpedig nagy számban; 1933-ban is 24 pár fészkel a területen. 1933-ban az egész fészkelés ideje alatt tartózkodott köztük egy hím fakó réti-héja, de sajnos tojó nem volt. Tudomásom szerint ez az első eset, hogy ez a madár fészkelési időben Magyarországon tartózkodott.¹⁾ Októberben nagy számmal érkeznek a kékes réti-héjak és itt is telelnek. 1933-ban november elején esténként 35—40 darabot olvastam meg, de ezek közt csak 6—7 hím volt.

Minden télen látni a környéken 3—4 réti-sast is; ezek márciusban elvonulnak. Nyáron át 3—4 darab kis békászó sas lehet látni, de idáig itt még nem költöttek, ámbar sohasem bántjuk őket. 1933 Október elején látott az egyik vadór „egy igen nagy, feltűnően sötét színezetű békászó sas”, tehát valószínűnek tartom, hogy nagy békászó sas volt.

¹⁾ A fakó réti-héjáról valóban nincsenek nyári adataink. A legkésőbbi adatok májusiak. BUDA ÁDÁM gyűjteményében volt egy május 7-ikén 1864-ben Oláhbretyén lőtt példány a nagyszebeni THEIL-féle gyűjteményben egy Kiscsürön 1901 május havában elejtett példány. Egyébként csak az őszi és tavaszi átvonulás, valamint áttelelés alkalmával elejtett példányok ismeretesek. A fészkelésre vonatkozólag HERMAN OPTÓ ugyan megemlíti, hogy 1868 április 11-én látott egy példányt Mezőzáhon, amely fészekanyagot hordott. (A Mezőség II. Az Erdélyi Múzeum Egylet Évkönyvei VI. Kolozsvár 1873. p. 42—67.) úgyszintén LAKATOS KÁROLY több alkalommal is említi mint fészkelőt (A magyar örvölyös ölyvekről, Természettud. Közlöny X. 1878. p. 155; Magyarország nappali orvmadarai, Szeged 1882; Mocsári zsványok, Vadászlap, IV. 1883. p. 117; A bagolyhéjáról, A Természet III. 1898. XVII. sz. p. 3; Magyarország orvmadárfaunája Budapest 1910.) s valószínűleg az ő nyomán tartja fészkelőnek CHERNEL ISTVÁN is (BREHM: Az Állatok Világa Madarak, III. Kötet, Budapest 1904.), de ezeket az adatokat nem fogadhatjuk el, mert eddig még egyetlen egy fakó réti-héja tojást vagy fiókat sem találtak Magyarországon. Minthogy a fakó réti-héja HARTERT szerint Romániában, a Dobrudzsában rendes fészkelő s Németországban is fészkel már kivételesen, azért nem éppen lehetetlen, hogy Magyarországon is akad fészkelő példány.

1933 április közepén délben a Fehértó fölött nagy magasságban láttam egy szitáló *Pandion haliaetust*, amely a Duna felől jött és néhány perc múlva a Fertő irányában repült tovább. Néhány nap múlva a Csikoségerben (Sopron-megye) voltam és kb. ugyanabban az időtájban láttam egy *Pandion*-t amely ugyancsak a Fertő felé vonult. KIRÁLY IVÁN elmondta, hogy előzőleg is és még később is többször látta ugyanilyen körülmények között a madarat, tehát valószínű, hogy ugyanaz a példány lehetett. Vajjon miért tette meg mindennap ezt a hosszú utat?

Vándorsólymot igen ritkán látni ezen a vidéken. Én magam csak egyszer láttam 1933 november elején és az utóbbi négy év alatt tudomásom szerint összesen csak 3 darabot láttak. Legujabban 1933 nov. 27-én kaptam Lébényből egy ♂ juv.-t. A tulajdonképpeni Hanságban még nem fordult elő a kerecsensólyom, de egyszer láttuk DR. VASVÁRI MIKLÓS-sal, 1932 június 19-én Győr mellett. Télen át gyakrabban látni a kis sólymot is.

1933-ban Lébényben november 6-án lőtték az első gatyásólyv-et. 1932 szeptember 5-én lőttem Mosonszentmiklós mellett egy fiatal hím fehérkőrművércsét.

A Hanságon a réti fülesbagoly is költ, de számuk esztendőnként az egerek mennyiségével változik. 1933-ban pl. egérjárásos esztendő lévén, hozzávetőleg 11 pár költött. November elején estéenként 20—30 darabot is lehetett látni.

A gázlok között legérdekesebb a nagy póling, amely a réteken igen nagy számban, átlag 100—120 párban költ. Körülbelül ugyanannyira tehető a tűzok-fészkek száma is. 1933 október 8-án lőttek egy fiatal reznek tűzok tojót. 1933 nyarán a környéken kb. 6 darab ugartyúkót láttak, de fészket még nem találtam. Október 31-én is láttam 2 darabot. Azt mondják, hogy 15—20 évvel ezelőtt még költött a daru is. 1929 szeptember 7-én láttam egy öreg hímet és a következő év augusztusában a Fehértónál két darabot.

1932 június 24-én találtunk DR. VASVÁRI MIKLÓS-sal egy fészkalj egész fiatal harist. Kilenc darab közül 8 egészen fekete volt, egynek pedig a fél szárnya vége és a jobb lábának két ujja tiszta fehér.

A Fehértónál 1930 július 23-án láttam egy nagy kócsagót. 1933 július elején PÁTKAI IMRE ugyanott 4 darabot látott.

Augusztus végén ugyanott rendszerint van néhány kanalasgém. 1930 júliusában pedig egy kb. 100 darabból álló csapat batlata tartózkodott ott néhány hétig. 1933 július 29-én ugyanott egy füstös cánakót lőttem.

Fekete gólyát kétszer láttam a Hanságon; 1931 augusztus 11-én és 1933 június 20-án. A Fehértón évenként költ egy pár nyári-

lúd. Ősszel és tavasszal majdnem kizárólag vetési ludat látni, télen inkább nagy liliket.

Az utóbbi két évben a környéken nagyon elszaporodtak a búbos bankák és két éve feltűnően sok volt a szalakóta.

1932 telén nem volt sok csonttollú madár, de 1933 márciusban, visszavonuláskor sokat lehetett látni. Még április 15-én is láttam 2 darabot.

Magtörők télen át nem igen fordulnak elő ezen a vidéken, de 1933 október 28-án lőttek a Hanságon egy szibériai magtörőt. A Hanságon költ a csíz is; erre vonatkozólag bővebb adatokat közöl PÁTKAI IMRE ebben a kötetben. Egész éven át látni északi őszapót (*Aegithalos caudatus caudatus* L.) és európai őszapót (*Aegithalos caudatus europaeus* HERM.).

A Hanságon költ a berki tücsökmadár és a réti tücsökmadár is, viszont a Fehértó nádasában a réti és a nádi tücsökmadár költ.

A Hanságon vagyis a Rábca hullámterében lőttem 1932 június 21-én egy tojó fenyvesrigót és ugyanott láttam két darabot is 1933 július elején.

Minden évben szokott költeni a Hanság nádasában egy-két pár fehércsillagos kékbegy, a Fehértónál pedig a szakállas cinege is költ. Függő cinke az egész vidéken elszórva költ.

Faunistische Daten aus der Hanság bei Lébény.

Von: LADISLAUS STUDINKA.

Aus dem östlichen Teile der Hanság, welcher bis in das Gebiet der Gemeinde Lébény (Komitat Moson) hineinreicht, sind bisher nur recht spärliche Daten ornithologischer Natur bekannt. Hier hatte ich nun in den Jahren 1931—1933 Gelegenheit sehr viele Erfahrungen zu sammeln, darunter einige von besonderer Wichtigkeit. Mit Rücksicht auf die Knappheit des zur Verfügung stehenden Raumes will ich im Folgenden die einzelnen Arten bloss kurz erwähnen.

Unter den Raubvögeln sind am interessantesten die Weihen. Ausser der Rohrweihe ist bloss die Wiesenweihe als Brutvogel anzutreffen, und zwar sehr zahlreich. Im Jahre 1933 brüteten 24 Paare in dieser Gegend. Während der ganzen Brutperiode von 1933 hielt sich unter diesen Wiesenweihen ein männliches Exemplar der Steppenweihe auf, leider ohne Weibchen. Meines Wissens ist dieses der erste Fall, dass die Steppenweihe in Ungarn während der Brutzeit angetroffen

wurde.¹⁾ Im Oktober erscheinen die Kornweihen in grosser Zahl und überwintern auch hier. Anfang November 1933 zählte ich allabendlich 35—40 Stück, darunter aber bloss 6—7 Männchen.

Während des Winters können in dieser Gegend 3—4 Seeadler beobachtet werden; diese ziehen im März fort. Im Sommer sieht man 3—4 kleine Schreiadler, die aber bisher nicht gebrütet haben, trotzdem sie in keiner Weise gestört werden. Anfang Oktober 1933 sah ein Heger „einen sehr grossen, auffallend dunkel gefärbten Schreiadler“. Wahrscheinlich handelt es sich um ein Exemplar des Schelladlers.

Mitte April 1933 um die Mittagszeit sah ich über dem „Weissen See“ in grosser Höhe einen rüttelnden Fischadler (*Pandion haliaetus*), der von der Donau her kam und nach Verlauf einiger Minuten in der Richtung des Neusiedlersees weiterzog. Einige Tage später beobachtete ich ungefähr um dieselbe Tageszeit im Csikoséger (Kom. Sopron) wieder einen Fischadler, der gleichfalls dem Neusiedler-See zuflog. IWAN KIRÁLY behauptet, noch vor meinen Beobachtungen und auch später unter ähnlichen Umständen den Vogel öfters gesehen zu haben, sodass es nicht ausgeschlossen ist, dass es sich um ein und dasselbe Exemplar handelt. Warum legte er wohl jeden Tag diesen weiten Weg zurück?

Der Wanderfalke ist in dieser Gegend ein äusserst seltener Gast. Ich selbst bekam ihn nur einmal, Anfang November 1933 zu Gesicht. Während der letzten vier Jahre wurden meines Wissens insgesamt bloss 3 Stück gesehen. Neuerdings erhielt ich am 27. Nov. 1933 ein ♂ juv. aus Lébény. Der Würgfalke wurde in der eigentlichen Hanság bis jetzt noch nicht beobachtet, dagegen sah ich mit DR. NIKOLAUS

¹⁾ Von der Steppenweihe haben wir tatsächlich keine Sommerdaten. Die spätesten stammen aus dem Mai. In der Sammlung von ADAM BUDA befand sich ein am 7. Mai 1864 in Oláhbrettye erlegtes Exemplar, ferner in der THEIL'schen Sammlung in Nagyszeben ein bei Kiscsúr im Mai 1901 erbeuteter Vogel dieser Art. Sonst sind bloss Exemplare bekannt, die auf dem Frühjahrs- und Herbstzug oder im Winter erlegt wurden. Bezüglich des Brutvorkommens schreibt OPTO HERMAN, dass er am 11. April 1868 bei Mezözáh eine Steppenweihe beim Zutragen von Nestmaterial beobachtete (A Mezöség II. Az Erdélyi Múzeum Egylet Évkönyve VI, Kolozsvár 1873, pag. 42—67), ebenso erwähnt sie KARL LAKATOS bei mehreren Gelegenheiten als Brutvogel (Über die ungarischen Weihen, Természettud. Közlöny X. 1878 p. 155. Die Tagraubvögel Ungarns, Szeged 1882; Mocsári zsványok. Vadászlap IV. 1883, p. 117; Über die Weihen, „A Természet“ III. 1898. XVII. p. 3; Die Raubvogelfauna Ungarns, Budapest 1904), desgleichen auch STEFAN CHERNEL — wahrscheinlich auf Grund obiger Berichte — (BREM: Tierleben Vögel herausgegeben von CHERNEL St. III. Band, Budapest 1904). Alle diese Daten können wir aber nicht akzeptieren, weil bisher in Ungarn nicht ein einziges Ei oder Junges der Steppenweihe gefunden wurde. Nachdem die Steppenweihe nach HARTERT in Rumänien, in der Dobrudscha, regelmässig brütet und auch in Deutschland schon ausnahmsweise genistet hat, ist es nicht ausgeschlossen, dass auch in Ungarn Brutpaare gefunden werden können

VASVÁRI am 19. Juni 1932 ein Exemplar bei Győr. Im Winter kommt der Merlinfalke häufiger vor.

Am 6. Nov. 1933 wurde bei Lébény der erste Rauhfussbussard geschossen. Am 5. Sept. 1932 erlegte ich bei Mosonszentmiklós einen jungen männlichen Rötelfalken.

Auf der Hanság brütet auch die Sumpfohreule, deren Häufigkeit von dem Vorkommen der Feldmäuse abhängig ist. In dem „Mäusejahr“ 1933 z. B. nisteten dortselbst annähernd 11 Paare. Anfang November konnten jeden Abend 20—30 Stück beobachtet werden.

Unter den Watvögeln ist am interessantesten der Grosse Brachvogel, welcher auf den Wiesen in sehr stattlicher Zahl brütet (durchschnittlich 100—120 Paare). Ungefähr gleich gross ist die Anzahl der Trappennester. Am 8. Oktober 1933 wurde ein junges Zwergtrappen-Weibchen erlegt. Im Sommer 1933 sah man in der Umgebung ca 8 Stück Triele. Nester waren aber nicht zu finden. Auch am 31. Oktober sah ich zwei Stück. Vor 15—20 Jahren soll hier angeblich auch der Kranich noch gebrütet haben. Am 7. Sept. 1929 sah ich einen Hahn und im August des folgenden Jahres beim Weissen See 2 Exemplare.

Am 24. Juni 1932 fand ich mit DR. NIKOLAUS VASVÁRI eine Familie des Wachtelkönigs. Von den 9 ganz kleinen Jungen waren 8 vollkommen schwarz, bei einem dagegen zeigten zwei Zehen des rechten Fusses, sowie das Ende des einen Flügels rein weisse Färbung.

Am Weissen See sah ich am 23. Juli 1930 einen Silberreiher. Anfang Juli 1933 beobachtete EMERICH PÁTKAI ebendort 4 Stück.

Ende August sind dortselbst regelmässig einige Löffelreiher anzutreffen. Im Juli 1930 hielt sich ein Schwarm von etwa 100 braunen Sichelern einige Wochen lang dort auf. Am 29. Juli 1933 erlegte ich einen dunklen Wasserläufer.

Schwarzstörche sah ich zweimal auf der Hanság: am 11. August 1931 und am 20. Juni 1933. Auf dem Weissen See brütet alljährlich ein Paar Graugänse. Im Herbst und Frühjahr sind fast ausschliesslich Saatgänse zu sehen, im Winter besonders Blässgänse.

In den letzten zwei Jahren hat sich der Wiedehopf in dieser Gegend stark vermehrt. Vor zwei Jahren waren auffallend viele Blauracken zu sehen.

Im Winter 1932 gab es nicht viele Seidenschwänze, dagegen konnten im März 1933, beim Rückzug, viele beobachtet werden. Noch am 15. April sah ich 2 Stück.

Tannenhäher kommen im Winter hier kaum vor, doch wurde am 28. Oktober 1933 auf der Hanság ein sibirischer Tannenhäher geschossen. Auf der Hanság brütet auch der Zeisig. Ausführlicheres hierüber veröffentlicht EMERICH PÁTKAI in diesem Bande. Das ganze

Jahr hindurch ist die Nordische Schwanzmeise (*Aegithalos caudatus caudatus* L.) und die europäische Schwanzmeise (*Aegithalos caudatus europaeus* HERM.) anzutreffen.

Auf der Hanság brüten auch der Flussrohrsänger und Heuschreckenrohrsänger, in den Rohrbeständen des Weissen Sees der Heuschrecken- und Nachtigallrohrsänger.

Am 21. Juni 1932 schoss ich am Rábca-Fluss eine Wacholderdrossel ♀. Ebendort sah ich Anfang Juli 1933 zwei Exemplare.

Alljährlich pflegen in den Rohrbeständen der Hanság 1—2 Paare weissternige Blaukelchen zu brüten, am Weissen See auch die Bartmeise. Auch Beutelmeisen nisten vereinzelt in dem ganzen Gebiet.

A gabonapoloskák madárellenségei.

Irta: DR. CSÖRGEY TITUS.

A gabonán élősködő mezei poloskákat, az *Eurygaster* és *Aelia* fajokat, a több mint 30 év óta végzett gyomortartalom-vizsgálatok során gyakran találtam a mezei rovarokat fogyasztó madarak — főképp varjúfélék — járulékos táplálékként. E jelenségnek a legutóbbi időkig nem tulajdonítottam gazdasági fontosságot. Inkább csak abból a szempontból értékeltem, hogy e madarak szaglása mennyire fejletlenebb és izlése mennyire más mint a rovarevő emlősöké. Ez utóbbiak ugyanis nemcsak a förtelmes büzü Aeliákat, de bizonyára a gyengébben büzlő Eurygastereket is elkerülik, míg a madarak mindezeket szívesen fogyasztják.

Midőn azonban hírért vettem, hogy az említett poloskák 1931-ben feltűnően elszaporodva, súlyos károkat okoznak gabonatermésünkben és az úgyn. „fehérkalászosság“ is ezeknek a műve, revideáltam a madártani intézet 25.000 gyomortartalmából álló gyűjteményének idevágó részét. Ennek eredményeképpen sikerült az ország 61 községéből 37 évre visszamenőleg kimutatnom a gabonapoloskák jelenlétét 20 madárfaj táplálékában. E fajok a következők: Dankasirály (*Larus ridibundus* L.), Vetési varjú (*Corvus frugilegus* L.), Dolmányos varjú (*Corvus cornix* L.), Szarka (*Pica rustica* L.), Szajkó (*Garrulus glandarius* L.), Csóka (*Colaeus monedula* L.), Seregély (*Sturnus vulgaris* L.), Szalakóta (*Coracias garrula* L.), Fehér gólya (*Ciconia alba* L.), Haris (*Crex pratensis* L.), Kék vércse (*Cerchneis vespertinus* L.), Kakuk (*Cuculus canorus* L.), Kis őrgébics (*Lanius minor* L.), Tövisszuró gébics (*Lanius collurio* L.), Pásztormadár (*Pastor roseus* L.), Sordély (*Emberiza calandra* L.), Gyurgyalag (*Merops*